

زنان

کارگران نامرئی در کارِ دستمزدیِ خانگی

سیمین کاظمی

زنان مهاجر به علت فقدان هرگونه حمایت اجتماعی، نیاز به یافتن کار و تبعیض مبتنی بر ملیت و جنسیت در مقابل استثمار آسیب‌پذیر هستند. آسیب‌پذیری مهاجران افغان فقط به غیرقانونی‌بودن اقامت آنها مربوط نمی‌شود بلکه وضعیت مهاجر بودن به‌طورکلی کارگران مهاجر را در معرض استثمار قرار می‌دهد. در مورد زنان کارگر مهاجر، علاوه بر موقعیت مهاجربودن، جنسیت نیز نقش مهمی دارد و زمینه استثمار را تسهیل می‌کند. کار دستمزدی زنان در خانه، آنها را به کارگران نامرئی تبدیل می‌کند که شرایط کارشان از دید جامعه پنهان می‌ماند و همین آنها را در معرض بهره‌کشی بیشتر و مستمر قرار می‌دهد. از طرف دیگر کار دستمزدی در خانه، زنان کارگر را در سلول‌های بریده از جهان محصور می‌کند و ارتباطشان را با حوزه عمومی قطع می‌کند؛ به‌طوری‌که این کارگران منزوی، نمی‌توانند تعاملی با کارگران هم‌سرنوشت خود داشته باشند و برای بهبود وضعیتشان همفکری کنند. در چنین نوعی از کار آگاهی طبقاتی امکان وقوع ندارد و کارگران قادر به کنش جمعی برای بهبود وضعیت شغلی‌شان نخواهند بود. هر نوع ابراز نارضایتی فردی از شرایط بهره‌کشی، آنها را در معرض بی‌کارشدن قرار می‌دهد که خود کابوسی برای این گروه از کارگران به شمار می‌رود. بنابراین استثمار زنان مهاجر بدون هیچ مقاومتی استثمار می‌یابد و آنها به‌عنوان قربانی شرایطی که جامعه مبدأ میزبان برایشان رقم زده، باقی می‌مانند.

در مجموع، محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی که زنان را از ورود به حوزه عمومی منع می‌کند، به همراه فرودستی اقتصادی و طبقاتی و موقعیت مهاجر غیرقانونی با اثر سینه‌زستی‌شان، زن کارگر مهاجر را در معرض بهره‌کشی قرار می‌دهند. برای بهبود وضعیت زنان کارگر مهاجر افغانستانی لازم است این دسته از کارگران تحت حمایت قانون کار قرار گیرند و دسترسی به حداقل دستمزد مصوب، بیمه و مزایای شغلی برای آنها فراهم شود.

یادبود

قلب تپنده

رفته است، فکر می‌کنم که چه مرز باریکی است میان کلمات و میان صفات. میان چشم‌های امیدوار و چشم‌های شوشی که حالا دیگر بسته است. ما در ایرنا ۲۴، از همان ابتدای تأسیس همکار بودیم. من معاون شیفت صبح بودم و او عصر. من سه ماه بیشتر دوام نیاوردم. روزی که می‌خواستیم خداحافظی کنیم، در آن بالکن پرخطر با شیده حرف زدیم. تصمیمم را دلایلم را گفتم. همه را گفتم. پذیرفت. همه را می‌دانست و قبول داشت. من رفتم؛ اما او میل خواهنده‌ای داشت به ماندن که نگهش می‌داشت. میلی تپنده که شاخ‌وبرگ می‌افزود به درخت آرزوهایش. خداحافظی کردم با تحریریه و آخرین نفر با شیده. هنوز در راه بودم که پیام داد: «روز غمانگیزی بود امروز، هیچ وقت یاد نمی‌ره». که ما باز هم همکار خواهیم شد و گزارش‌هایی خواهیم نوشت که بازخورد بگیریم و کیف کنیم. که باز هم بر یادداشت تازه‌ای از الهی و نمکدوست قاضی‌زاده و علی‌نژاد که منتشر شود، برای هم خواهیم فرستاد. کلمات و جمله‌های درخشان‌شان را جدا فرستادم و دلایلم را گفتم. همه را گفتم. مثل آن جمله گلستان در مرگ اخوان‌ثالث که وقتی پس از سال‌ها اخوان را در فرودگاه غربت دیده بود، چنان حسی دست داده بود که نوشت: «بر بر بیابان من بارید» و تو فرستادی و نوشتی: «کلمه به کلمه دارم کیف می‌کنم».

دشت برملای است. نه ابری می‌بارد، نه پرنده‌ای بر می‌زند شیده.

و منطق بر شرایط زنان مهاجر به‌شمار می‌آید و حتی رضایت نسبی زنان را برانگیخته اما چون زنان را در وضعیت فرودست حفظ می‌کند، به توانمندی زنان نمی‌انجامد. ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی زنان مهاجر، همچون فقر، محدودیت خروج از خانه و مهارت پایین و تحصیلات اندک و اقامت غیرقانونی آنها را در موقعیتی قرار می‌دهد که به‌عنوان نیروی کار ارزان و مطیع تعریف شوند. زنانی که چنین وضعیتی دارند، بخشی از ارتش ذخیره کار را تشکیل می‌دهند و کارفرمایان با استفاده از چنین وضعیتی و در فقدان حمایت قانونی می‌توانند شرایط خود را با کمترین مانعی به آنها تحمیل کنند و زنان مجبورند شرایط کارفرما را به تمامی قبول کنند و به‌این‌ترتیب زمینه استثمار آنان به سهولت فراهم می‌شود. کار دستمزدی خانگی برای زنان مهاجر که در وضعیت نامطلوب اقتصادی هستند، اغلب یک فرصت به حساب می‌آید. در واقع زنان کارگر مهاجر در چنان وضعی از ناچاری و استیصال قرار دارند که نفس داشتن شغل برای آنها امتیاز محسوب می‌شود و بابت آن سیاست‌گذار کارفرمایی هستند که آنها را استثمار می‌کند. این احساس رضایت از اشتغال در منزل در شرایطی است که برای این زنان مهاجر نه حمایت قانونی و اجتماعی وجود دارد و نه اینکه خود از میزان بهره‌کشی که متحمل می‌شوند، آگاهی دارند. کارفرما با استفاده از همین شرایط استیصال، دستمزد ناچیزی در مقابل حجم زیادی از کار به آنها می‌دهد، زیر بار هیچ تعهد قانونی نمی‌رود، نه مجبور است با آنها قراردادی منعقد کند و نه مزایایی به کارگران بدهد بلکه از مزایای مختلف کار زنان در خانه بهره‌مند می‌شود. در کار دستمزدی در خانه، زنان محل زندگی‌شان را به‌عنوان بخشی از محل کار در اختیار کارفرما می‌گذارند که فرایند تولید در آن انجام شود. با کارگاه‌شدن خانه کارگر، کارفرما از بسیاری از هزینه‌ها مانند اجاره، آب، برق و امکانات گرمایشی/ سرمایشی معاف می‌شود و صرفه‌جویی می‌کند اما چنین استفاده‌ای از خانه کارگر در تعیین مزد به حساب نمی‌آید.

فقدان

یک انتخاب

- خانواده مرحوم شیده لالی با انتشار پیامی از تمام کسانی که در درگذشت «دختر پرکار، متعهد به حرفه و مِردم» خاندان لالی ابراز همدردی کرده‌اند، تشکر کردند.

متن پیام مادر، پدر و برادر مرحوم شیده لالی به این شرح است:

«اِنَّ الله و انا الیه راجعون

با نهایت تأثر و غم و اندوه فراوان اعلام می‌کنیم دختر عزیزمان شیده به صورت غیرمنتظره‌ای و بر اثر مسمومیت ناشی از گاز، در فانی را وداع گفت و خانواده و نیز دوستان و همکاران خود را عزادار اسفند ۸۹ یک روز بعد از کنارگذاشتن محترمانه آیت‌الله هاشمی از ریاست مجلس خبرگان، کنار گذاشت و مدیران بعدی مترو، گرچه همه توان خود را به کار بستند، اما نشد آنچه باید می‌شد. آن روز، برنامه محسن هاشمی برای رسیدن به هفت میلیون سفر در روز، قابلیت بالایی برای تحقق داشت، اما اکنون با تحریم‌ها و خالی‌بودن دست شهرداری و دولت، رسیدن به آن بیشتر به رؤیا می‌ماند تا واقعیت. ایستگاهی که هاشمی با یک میلیارد تومان می‌ساخت، امروز ۲۵۰ میلیارد هزینه می‌خواهد. او هزار واکن تپه‌برد می‌شد. کارخانه واکن‌سازی راه انداخت و امروز خرید تجهیزات برای مترو، چنان منابع مالی طلب می‌کند که دیگر در توان کسی نیست. گرامیداشت روز پنجم بهمن به‌عنوان روز ملی مترو، قراردانی از زحمات آیت‌الله هاشمی است که بدون تلاش او امروز مترویی نداشتیم.

هوای پاک و ترافیک مناسب، حاصل توسعه خطوط مترو است. امید که کنشایش‌های اقتصادی در آینده، جانی دوباره به مترو بدهد.

این روش و منش شیده بود که هیچ زحمت و خطری را متوجه دیگران نکند. ما کل دیریز و امروز، ده‌ها پیام و ابراز همدردی از طرف دوستان، همکاران، فامیل و علاقه‌مندان به شیده دریافت کردیم. از اینکه در شرایط مناسبی نیستیم که بتوانیم از تک‌تک شما دوستان و همراهان قدردانی کنیم، پوزش می‌خواهیم. درصورتی‌که شرایط خانواده، فامیل و وضعیت شیوع کرونا اجازه بدهد، در اولین فرصت تلاش می‌کنیم برنامه‌ای شایسته برای شیده عزیزمان برگزار کنیم».

www.sharghdaily.ir

سه‌شنبه • ۳۰ دی ۱۳۹۹ • ۵ جمادی‌الثانی ۱۴۴۲ = ۱۹ ژانویه ۲۰۲۱

سال هجدهم • شماره ۳۹۱۹ • ۱۲ صفحه

اذان ظهر تهران ۱۲:۱۵ • اذان مغرب ۱۷:۳۸

اذان صبح فردا ۵:۴۴ • طلوع آفتاب ۷:۱۲

fardashargh@gmail.com

روزنامه‌فرو

نور نوشت

رکود کسب‌وکار در ایام شیوع کرونا، عکس: موسی موسوی، آنا

صاف و ساده

دستیابی به یک رؤیا

تهران هزینه کنیم، باید به روستاها ببریم تا روستاییان به تهران نایند. آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی که نماینده مردم تهران و رئیس مجلس بود، احداث مترو را از مهم‌ترین وظایف دولت می‌دانست و برای اجرای آن تلاش می‌کرد. او در دوره پهلوی، به کشورهای زیادی سفر کرده و در پایتخت‌های اروپایی، نقش و اهمیت مترو در حمل‌ونقل شهری را دریافته بود. هاشمی در آمریکا چندین ایالت را با ماشین گشته و مترو را وسیله‌ای همگانی دیده بود که فقیر و غنی، امکان استفاده از آن را دارند و عدالت اجتماعی در دسترسی به امکانات عمومی را محقق می‌کند. او امام‌جمعه تهران بود و در پنجم بهمن سال ۶۳ از تریبون نمازجمعه، خطبه‌ای مختص اهمیت احداث مترو در تهران و سایر کلان‌شهرها خواند. فشارها زیاد بود و اجازه نمی‌دادند کار مترو شروع شود. اما اصرار هاشمی همچنان ادامه داشت. آیت‌الله در سال ۶۴ شخصا به جلسه کابینه دولت مهندس موسوی رفت و با مخالفان مترو به بحث پرداخت و در آخر توانست مصوبه ضرورت احداث مترو را بگیرد. شرکت مترو، فعالیت خود را از اواخر سال ۶۵دوباره شروع کرد، اما چون زمان جنگ بود، کار کند پیش می‌رفت. فعالیت جدی مترو، در دوره سازندگی کلید خورد که خود هاشمی سکان دولت را در دست گرفته بود. خزانه دولت خالی بود و ده‌ها شهر نیاز به بازسازی داشت. او اجازه داد شرکت مترو، نفت کوره پالایشگاه اصفهان را صادر کند و با پول آن مترو بسازد. اصغر ابراهیمی، مدیر مترو بود و مستقیم به رئیس‌جمهور گزارش می‌داد. زحمت زیادی برای احداث خطوط مترو کشید، اما شکوفایی قطار شهری تهران از روزی آغاز شد که پسر آیت‌الله وارد مترو شد. محسن هاشمی ۱۷ سال برای متروی تهران کار کرد. همه توان خود را به کار گرفت و نتیجه آن سامانه پاک زیرزمینی است که مردم هر روز از آن استفاده می‌کنند. در اهمیت مترو همین بس که اگر فقط خط متروی تهران- کرج نبود، جابه‌جایی این حجم مسافر، نیاز به اتوبانی با ۵۰۰ باند داشت! محسن هاشمی در سال نخست ۳۰ کیلومتر از متروی تهران - کرج را افتتاح کرد. سپس هر سال

پیشنهاد خوبی است که پنجم بهمن، روز ملی مترو باشد. مترو، پاک‌ترین، سریع‌ترین، ارزان‌ترین و کم‌مصرف‌ترین وسیله برای جابه‌جایی در یک شهر است. مترو با برق کار می‌کند، پس آلودگی هوا را از بین می‌برد. مترو، ستون فقرات شهر است و می‌تواند افراد زیادی را جابه‌جا کند. بنابراین از ایجاد ترافیک جلوگیری می‌کند. آمارها نشان می‌دهد متروها در کلان‌شهرهای جهان، حدود ۵۳ میلیارد مسافر را در ۱۷۸ شهر جابه‌جا کرده‌اند. با درنظرگرفتن متوسط سه مسافر به ازای هر اتومبیل شخصی، متروها روزانه انکار ۱۲۳ میلیون اتومبیل را از خیابان‌های شهرها خارج می‌کنند.

اولین متروی جهان، ۱۵۸ سال پیش در شهر لندن آغاز به کار کرد و به سرعت در شهرهای بزرگ اروپا و آمریکا گسترش یافت. ناصرالدین‌شاه، در آخرین سفر خود به فرنگ، با دیدن ترافیک شهری و استفاده از واگن در داخل شهر، به فکر واردکردن این وسیله نقلیه عمومی در تهران افتاد. او با یک شرکت بلژیکی قراردادی بست و آن شرکت نیز در اندک‌زمانی، با انتقال ریل‌ها و واگن‌های آن به ایران، اولین وسایل نقلیه ریلی شهری را به تهران آورد. این واگن‌ها راوری ریل، با اسب کشیده می‌شد و مردم می‌توانستند از شهری تا باغ‌شاه (میدان خُ) با آن سفر کنند. اما برنامه‌ریزی‌ها برای بنیان‌گذاری متروی تهران به سال ۱۳۵۰ بازمی‌گردد. در مهر سال ۵۳ مطالعات احداث مترو در تهران از سوی شرکت سوفرتو فرانسه انجام شد. شرکت‌های فرانسوی از سال ۵۶ عملیات اجرایی احداث خط یک مترو را در اراضی عباس‌آباد آغاز کردند. عملیات اجرایی مترو تا آذر سال ۵۹ حدود دوهزارو ۳۰۰ متر تونل کردند و بخشی از سازه سه ایستگاه را ساختند. با شروع جنگ، شرکت‌های خارجی، ایران را ترک کردند و در اواخر سال ۶۰ هیئت وزیران توقف کامل ساخت مترو را اعلام کرد. دیدگاه کلی مسئولان آن دوره این بود که مترو نمی‌خواهیم. معتقد بودند مترو پروژه‌ای لوکس است و به‌جای آنکه پول را در

قادر باستانی

ششمین شماره ماهنامه

مسافرو

منتشرشد

امنیت؛ حکومت یا مردم؟

امنیت ملی را چگونه می‌توان بر پایه ملی‌گرایی، دموکراسی و توسعه بازتفسیر کرد؟

سعید حجازیان

علی‌رضا علوی‌تبار

محسن امین‌زاده

محمدرضا لاجیک

محمدحسین زارهی

سیدعلی محمودی

جواد حیدری

رضا امیدوی

وداع

وداع غریبانه

روزنامه همشهری برگزار شود. محمود واعظی، رئیس‌دفتر رئیس‌جمهوری نیز در پیامی مرگ شیده لالی را تسلیت گفت. در پیام تسلیت واعظی آمده است: «سرکار خانم شیده لالی، روزنامه‌نگاری خوشنام، حرفه‌ای و شناخته‌شده بود و فقدان ایشان برای جامعه رسانه‌ای کشور و روزنامه‌نگاری متعهد و مردم‌گرا، ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر است. گزارش‌های اجتماعی خالص‌الامی طی سال‌های گذشته جزء مطالب جریان‌ساز و مؤثر در سطح مطبوعات کشور بود. این گزارش‌ها از آنجا که عمدتاً روایت رنج‌ها و مشکلات مردم به شمار می‌رفت، همواره در اذهان عمومی و صفحات تاریخ روزنامه‌نگاری ایران ماندگار خواهد بود».

برگزار شد. همچنین قرار است مراسم یادبودی برای او در روز سه‌شنبه ساعت ۱۳:۳۰ در دفتر روزنامه‌نگاران با حضور روزنامه‌نگاران مختلف

یک روز بعد از انتشار خبر شوکه‌کننده درگذشت شیده لالی، دوستان و همکاران او بر سر مزارش گردهم آمدند. شیده لالی، دبیر گروه جامعه روزنامه همشهری و یکی از روزنامه‌نگاران کارآزموده اجتماعی در ایران بود که به گزارش‌های میدانی‌اش معروف بود. خبر مرگ او روز جمعه و بعد از خاکسپاری‌اش در رسانه‌ها منتشر شد و به این ترتیب دوستان و همکارانش صبح روز شنبه در بهشت زهرا و بر سر مزار او گردهم آمدند. روز جمعه هم مراسمی برای بزرگداشت او در در دفتر انجمن صنفی روزنامه‌نگاران با حضور روزنامه‌نگاران مختلف